

MỘT SỐ YÊU CẦU ĐỐI VỚI CÔNG TÁC GIÁO VIÊN CHỦ NHIỆM TRONG TRƯỜNG TRUNG HỌC PHỔ THÔNG GIAI ĐOẠN HIỆN NAY

ThS. HÀ VĂN HẢI

Trường THPT Lí Nhân Tông, Nam Định

1. Đặt vấn đề

Thực hiện Nghị quyết Trung ương Đảng lần thứ 8 khoá XI về đổi mới căn bản toàn diện nền giáo dục nước nhà, trong Hướng dẫn thực hiện nhiệm vụ năm học 2013 - 2014 giáo dục trung học của Bộ Giáo dục và Đào tạo đã nêu rõ: "Đổi mới mạnh mẽ công tác quản lí chỉ đạo, xây dựng đội ngũ giáo viên và cán bộ quản lí giáo dục; để cao trách nhiệm, khuyến khích sự sáng tạo của giáo viên và cán bộ quản lí giáo dục. Đẩy mạnh việc ứng dụng công nghệ thông tin trong dạy học và quản lí." [1].

Trong trường trung học phổ thông, giáo viên chủ nhiệm (GVCN) được hiệu trưởng chọn trong số những giáo viên trong hội đồng sư phạm của nhà trường để làm GVCN lớp. GVCN lớp phải là những có kinh nghiệm giáo dục, có uy tín với học sinh và cha mẹ học sinh. Người GVCN lớp là người có vị trí to lớn trong việc giáo dục toàn diện học sinh. Đội ngũ GVCN có nhiệm vụ: "xây dựng kế hoạch các hoạt động giáo dục thể hiện rõ mục tiêu, nội dung, phương pháp giáo dục bảo đảm tính khả thi, phù hợp với đặc điểm học sinh, với hoàn cảnh và điều kiện thực tế nhằm thúc đẩy sự tiến bộ của cả lớp và của từng học sinh; thực hiện các hoạt động giáo dục theo kế hoạch đã xây dựng" [2]. Như vậy, đội ngũ giáo viên chủ nhiệm lớp là lực lượng quan trọng trong việc thực hiện thành công và có hiệu quả mục tiêu giáo dục của nhà trường.

2. Một số yêu cầu đối với công tác của giáo viên chủ nhiệm lớp trong giai đoạn hiện nay

2.1. Tìm hiểu, phân loại học sinh lớp chủ nhiệm

- Để làm tốt công tác chủ nhiệm lớp, GVCN phải tìm hiểu đối tượng học sinh lớp chủ nhiệm, nắm vững tâm sinh lí, nhu cầu, nguyện vọng, ước mong, khả năng trình độ của học sinh, nắm vững hoàn cảnh sống, những tác động của gia đình, mối quan hệ xã hội, bạn bè của học sinh. Cụ thể như sau:

- Tìm hiểu học sinh qua các tài liệu liên quan: sơ yếu lí lịch, học bạ; sổ liên lạc; sổ ghi đầu bài; các biên bản họp; sổ chủ nhiệm; các sản phẩm lao động và học tập của học sinh, điểm thi vào lớp 10 hoặc kết quả của năm học trước, trao đổi với GVCN lớp cũ;

- Tìm hiểu hoàn cảnh gia đình và hoàn cảnh sống của học sinh;

- Tìm hiểu đặc điểm phát triển về thể chất và sinh lí, sở thích của học sinh;

- Tìm hiểu đặc điểm tâm lí; khả năng tư duy của học sinh;

- Tìm hiểu những phẩm chất tâm lí chủ yếu của học sinh;

- Tìm hiểu học sinh thông qua quan sát trực tiếp: quan sát trực tiếp học sinh hằng ngày trong các hoạt động đặc biệt là hoạt động ngoài giờ lên lớp;

Qua việc tìm hiểu, chúng ta biết rõ được đối tượng học sinh và có thể phân loại học sinh để có biện pháp giáo dục phù hợp.

2.2. Xây dựng tập thể lớp học sinh

- Xây dựng tập thể học sinh theo hướng tự quản tích cực, huy động mọi tiềm năng, vai trò của học sinh. Để xây dựng được một tập thể học sinh vững mạnh, trước hết người GVCN phải nắm vững từng học sinh, nắm vững tập thể học sinh là cơ sở cho việc xây dựng kế hoạch công tác, xây dựng tập thể, trong đó cần tập trung vào những nội dung sau:

- Xây dựng đội ngũ cán bộ lớp, cán bộ đoàn vững mạnh làm nòng cốt cho việc tổ chức mọi hoạt động, mọi phong trào của tập thể. GVCN tổ chức "bộ máy tự quản" tích cực của lớp. Cơ cấu bộ máy của lớp gồm có: lớp trưởng, lớp phó, các tổ trưởng, các cán sự bộ môn, đội thanh niên xung kích, ban chấp hành chi đoàn. GVCN cần quy định rõ chức năng nhiệm vụ cho từng cán bộ tự quản. GVCN cần có kế hoạch bồi dưỡng cán bộ tự quản;

- Tổ chức tốt việc thực hiện kế hoạch có kiểm tra, đánh giá; kịp thời động viên khen thưởng, uốn nắn, sửa chữa những sai sót lách laced.

2.3. Tổ chức thực hiện các hoạt động giáo dục

2.3.1. Tổ chức các hoạt động giáo dục đạo đức, pháp luật, lao động, hướng nghiệp

Giáo dục đạo đức là nhiệm vụ quan trọng hàng đầu của nhà trường nói riêng, của gia đình và xã hội nói chung. Đạo đức là yếu tố chi phối hoạt động và giao lưu của con người trong suốt thời gian tồn tại và phát triển của mình. GVCN cần tổ chức cho học sinh học nội quy của trường, quy định của lớp, nhiệm vụ năm học, phòng chống tệ nạn xã hội. GVCN cho học sinh kí cam kết thực hiện tốt nội qui của nhà trường, có ý kiến của cha mẹ học sinh.

GVCN tổ chức, quản lí, giáo dục học sinh trong tiết sinh hoạt lớp hàng tuần, trong các buổi lao động, tham gia các hoạt động chung của toàn trường (chào

còn đầu tuần, kỉ niệm các ngày lễ trong năm...).

Giáo dục đạo đức cho học sinh là nhiệm vụ quan trọng hàng đầu của nhà trường nói riêng, của gia đình và xã hội nói chung. Đạo đức là yếu tố chi phối mọi hoạt động và giao lưu của con người. Do đó, GVCN cần giúp đỡ và tạo điều kiện để học sinh tham gia vào các hoạt động giao lưu. GVCN cần tổ chức những hoạt động chứa đựng những nội dung giáo dục đạo đức, tư tưởng, chính trị, pháp luật, nhân văn như:

+ Tổ chức thi đua học tập, rèn luyện trong học sinh; có kiểm tra, đánh giá, tuyên dương, khen thưởng cá nhân, nhóm, tổ hàng tuần, hàng tháng, học kì, năm học;

+ Hoạt động theo chủ đề về chính trị - xã hội; tùy theo từng thời điểm và tình hình cụ thể của lớp, của trường, của địa phương, đất nước và thế giới để chọn chủ đề phù hợp;

+ GVCN giúp học sinh tìm hiểu (vị trí, vai trò, đặc điểm, yêu cầu, số lượng, trình độ văn hoá, kỹ thuật, sức khoẻ) về nhu cầu nghề nghiệp của xã hội nói chung, của địa phương nói riêng. Đối với học sinh lớp 12, cần hướng dẫn giúp đỡ các em lựa chọn nghề thích hợp với hứng thú, khả năng của các em và đáp ứng yêu cầu của xã hội.

2.3.2. Chỉ đạo giáo dục động cơ học tập và tổ chức các hoạt động học tập

Kết quả của hoạt động học tập của học sinh thể hiện ở khả năng nắm tri thức, ở sự phát triển năng lực hoạt động trí tuệ, năng lực tư duy sáng tạo và còn phụ thuộc vào các yếu tố như: ý thức về nghĩa vụ học tập, động cơ thái độ học tập, điều kiện và phương tiện học tập... Do đó, để nâng cao kết quả hoạt động học tập của lớp, GVCN cần thông qua tập thể lớp, để ra các yêu cầu học tập đối với học sinh, giúp học sinh xác định nghĩa vụ học tập của mình, xác định được động cơ và thái độ học tập đúng đắn, tích cực tìm tòi biện pháp tốt để đạt được kết quả học tập cao nhất.

GVCN chỉ đạo đội ngũ tự quản của lớp tổ chức các nhóm học tập: "Đội bạn cùng tiến", tổ chức các câu lạc bộ môn học như: "Những người yêu thích môn Toán", "Những người yêu thích môn Vật lí", "Câu lạc bộ thơ văn", tổ chức hội nghị học tốt, để trao đổi kinh nghiệm học tập, giúp nhau cùng tiến bộ

Việc tổ chức có kế hoạch các hoạt động học tập cho học sinh nhằm nâng cao kết quả học tập là một trong những việc làm quan trọng hàng đầu của GVCN. Vì vậy, GVCN cần nghiên cứu, tìm hiểu nắm vững tình hình cụ thể của cả lớp, của từng học sinh để lựa chọn biện pháp tác động phù hợp.

2.3.3. Tổ chức các hoạt động văn hoá, văn nghệ, thể dục, thể thao, vui chơi, giải trí

GVCN cần quan tâm cố vấn cho cán bộ lớp, cán bộ chi đoàn lớp tổ chức cho cả lớp vui chơi, giải trí, rèn

luyện sức khoẻ như: các trò chơi dân gian, các hoạt động thể thao, văn nghệ, tham quan du lịch, cắm trại, xem triển lãm, xem phim tập thể, các cuộc thi: thi hiểu biết về văn hoá, xã hội, lễ hội truyền thống văn hoá của trường, của địa phương, giao lưu văn hoá giữa các trường. Các hoạt động này giúp học sinh thư giãn về tinh thần, mở mang trí tuệ, phát triển thể chất, tăng cường sức khoẻ, hình thành các phẩm chất cơ bản.

Đồng thời, GVCN cần quan tâm tổ chức các hoạt động y tế học đường, giúp học sinh có ý thức giữ vệ sinh chung, bảo vệ sức khoẻ, phòng chống bệnh tật, nhất là các bệnh cận thị, vẹo cột sống, hô hấp, hiểm họa AIDS, tệ nạn nghiện ma tuý, mại dâm, nghiện chơi điện tử; tích cực bảo vệ môi trường và sự cân bằng sinh thái.

Để tổ chức tốt các hoạt động trên, GVCN phải dựa vào tổ chức đoàn, các cơ quan văn hoá, thể dục thể thao, cơ quan y tế, các lực lượng giáo dục trong và ngoài nhà trường, các cơ quan kinh tế, các nhà tài trợ...

2.4. Đánh giá kết quả giáo dục học sinh

Một việc làm quan trọng của GVCN là công việc đánh giá kết quả giáo dục học sinh. GVCN phải "nhận xét, đánh giá và xếp loại học sinh cuối kì và cuối năm học; đề nghị khen thưởng và kỉ luật học sinh; đề nghị danh sách học sinh được lên lớp thẳng; phải kiểm tra lại, phải rèn luyện thêm về hạnh kiểm trong kì nghỉ hè, phải ở lại lớp; hoàn chỉnh việc ghi sổ điểm và học bạ học sinh" [3]. Đánh giá đúng sẽ là động lực giúp học sinh nỗ lực phấn đấu rèn luyện, tu dưỡng, phát huy ưu điểm, sẽ khích lệ học sinh phấn đấu vươn lên. Sự đánh giá đúng và mang tính giáo dục sẽ mang lại kết quả giáo dục. Muốn đánh giá học sinh đúng, yêu cầu người GVCN phải quản lý được chất lượng giáo dục. Để quản lý được chất lượng giáo dục, GVCN nên tập trung vào các nội dung sau đây: tổng hợp chất lượng đầu vào của học sinh (dựa trên kết quả học tập của học sinh ở năm học trước); đánh giá kết quả học tập của học sinh đầu năm học (dựa trên kết quả khảo sát đầu năm học của nhà trường); so sánh với kết quả đầu vào để biết được học sinh tiến bộ và học sinh chưa tiến bộ; lập danh sách học sinh tiến bộ để khen thưởng, học sinh chưa tiến bộ để phối hợp với giáo viên dạy bộ môn ở lớp để có biện pháp bồi dưỡng thích hợp.

Đánh giá kết quả giáo dục học sinh cũng chính là giáo dục học sinh. Để nâng cao tính giáo dục học sinh, GVCN cần tổ chức cho học sinh tham gia vào quá trình tự đánh giá và đánh giá kết quả rèn luyện của bản thân mỗi học sinh và cả lớp. Điều đó sẽ giúp học sinh tự điều chỉnh thái độ, hành vi của mình và rèn luyện năng lực tự hoàn thiện nhân cách.

2.5. Phối hợp của giáo viên chủ nhiệm với các lực lượng giáo dục trong nhà trường

Giáo dục mỗi cá nhân học sinh và tập thể học sinh là trách nhiệm của tất cả các giáo viên, các lực lượng

giáo dục trong nhà trường trong đó GVCN giữ vai trò chủ đạo. GVCN cần phải "phối hợp chặt chẽ với gia đình học sinh, với các giáo viên bộ môn, Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh, Đội Thiếu niên Tiền phong Hồ Chí Minh, các tổ chức xã hội có liên quan trong việc hỗ trợ, giám sát việc học tập, rèn luyện, hướng nghiệp của học sinh lớp mình chủ nhiệm và góp phần huy động các nguồn lực trong cộng đồng phát triển nhà trường" [2]. Mục đích của sự phối hợp là để giáo dục học sinh và xây dựng tập thể học sinh thông qua việc trao đổi với nhau về tinh thần học tập các môn học, kết quả học tập, tinh thần và thái độ, ý thức tổ chức kỷ luật trong học tập; trao đổi và thống nhất với nhau những biện pháp giáo dục học sinh để nâng cao chất lượng học tập các môn học, hình thành ở học sinh những phẩm chất đạo đức cần thiết.

2.5.1. GVCN lớp với việc phối kết hợp, cố vấn, giúp đỡ tổ chức Đoàn Thanh niên cộng sản Hồ Chí Minh thực hiện mục tiêu giáo dục

GVCN cần có kế hoạch kết hợp với tổ chức Đoàn Thanh niên cộng sản Hồ Chí Minh để tiến hành giáo dục toàn diện ở lớp. Mặt khác, GVCN phải giúp đỡ chi đoàn lớp xây dựng kế hoạch công tác, bồi dưỡng cán bộ nòng cốt, cố vấn cho ban chấp hành chi đoàn tổ chức các hoạt động giáo dục. GVCN cần tránh sự can thiệp thô bạo vào các hoạt động của chi đoàn, cần tôn trọng tính độc lập và tự quản của Đoàn thanh niên.

2.5.2. GVCN lớp với việc phối kết hợp với cha mẹ học sinh trong công tác giáo dục

Hội cha mẹ học sinh là một trong những lực lượng giáo dục có ảnh hưởng lớn đến quá trình học tập và rèn luyện của học sinh. Việc phối hợp chặt chẽ giữa nhà trường và gia đình là cần thiết và tạo ra những điều kiện thuận lợi để học sinh học tập và rèn luyện.

Gia đình là môi trường giáo dục - lực lượng giáo dục đầu tiên, ảnh hưởng một cách sâu sắc đến học sinh. Vì vậy, giáo dục gia đình trở thành một bộ phận quan trọng trong việc giáo dục học sinh. Giáo dục gia đình có những đặc trưng riêng, vì vậy nhà trường phải liên kết với gia đình để đảm bảo tính thống nhất toàn vẹn của quá trình giáo dục, có như vậy thì giáo dục gia đình mới phát huy được ảnh hưởng và cùng với nhà trường giáo dục học sinh có hiệu quả. Chính GVCN là người thay mặt nhà trường thực hiện sự liên kết này.

2.6. Lập kế hoạch cho công tác chủ nhiệm

Kế hoạch công tác chủ nhiệm là chương trình hành động của GVCN được thành lập trên cơ sở những chỉ thị, nghị quyết của Đảng, của Nhà nước về giáo dục. Những chỉ thị, nghị quyết đó được xây dựng cho phù hợp với hoàn cảnh và điều kiện của từng trường. Kế hoạch công tác chủ nhiệm là sự cụ thể hóa kế hoạch của nhà trường, của khối chủ nhiệm, được

thực hiện ở một lớp cụ thể. Khi lập kế hoạch công tác chủ nhiệm ở trường trung học phổ thông, GVCN cần chú ý đến các nội dung sau:

- + Mục tiêu, nhiệm vụ và kế hoạch năm học của nhà trường;

- + Những đặc điểm nổi bật của học sinh lớp mình chủ nhiệm, hoàn cảnh gia đình học sinh trong lớp;

- + Những đặc điểm của mối quan hệ xã hội của học sinh với học sinh, tập thể học sinh với các tổ chức xã hội khác;

- + Những hoạt động của tổ chức đoàn;

- + Những đặc điểm kinh tế xã hội của địa phương nơi trường trú đóng.

- Sự phối hợp giữa các lực lượng giáo dục trong và ngoài nhà trường để ngăn chặn những tác động tiêu cực từ bên ngoài ảnh hưởng tới học sinh.

Cấu trúc nội dung của một bản kế hoạch công tác chủ nhiệm gồm 3 phần:

- Phân tích đánh giá tình hình của lớp chủ nhiệm, đặc điểm bên trong, bên ngoài của lớp chủ nhiệm. Trong phần này, GVCN lớp nêu ngắn gọn, rõ ràng, đặc điểm năm học của nhà trường của lớp chủ nhiệm, nêu được những thuận lợi, khó khăn. Khi xây dựng kế hoạch, GVCN dựa trên những chỉ thị của Bộ Giáo dục và Đào tạo, của sở giáo dục và đào tạo, kế hoạch năm học của nhà trường, đặc điểm riêng của lớp;

- Phương hướng, nhiệm vụ, mục tiêu, chỉ tiêu trong năm học và các biện pháp thực hiện;

- + Xác định mục tiêu chung;

- + Xác định mục tiêu cụ thể;

- + Xác định các biện pháp để đạt được mục tiêu đó.

- Xác định các phương pháp kiểm tra và đánh giá việc thực hiện kế hoạch.

- + Xác định các tiêu chí đánh giá;

- + Hệ thống thông tin phản hồi.

3. Kết luận

"Lập kế hoạch công tác chủ nhiệm có tác dụng giảm bớt sự bất định, chú trọng vào các mục tiêu, tạo khả năng đạt mục tiêu hiệu quả và cho phép GVCN lớp có thể kiểm soát được quá trình tiến hành các nhiệm vụ" [3]. Tuy nhiên, để thành công trong công tác chủ nhiệm lớp đòi hỏi người GVCN lớp không chỉ có cái Tâm (lòng nhiệt tình, tình yêu thương học sinh, sự tâm huyết với nghề...) mà còn phải có cái Tài (năng lực chủ nhiệm lớp, năng lực chuyên môn và kinh nghiệm thực tế). Thực tiễn cũng chứng minh: Người GVCN nào đầu tư thời gian và công sức tới lớp chủ nhiệm của mình và thật sự có năng lực, phương pháp hoạt động tốt trong tổ chức quản lý lớp thì lớp đó bao giờ cũng có kết quả tốt hơn, học sinh tiến bộ hơn, lớp chủ nhiệm ấy có nền nếp tốt hơn.

(Xem tiếp trang 43)